

A TANULÁS TEREI

INTERDISZCIPLINÁRIS PEDAGÓGIA ÉS A FELSŐOKTATÁS ALAKVÁLTOZÁSAI. A VII. KISS ÁRPÁD EMLÉKKONFERENCIA TANULMÁNYKÖTETÉNEK RECENZÍÓJA

KOVÁCS EDINA

a Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Programjának
hallgatója
kovacs.edina.12@gmail.com

Immár hagyományosnak mondható a Debreceni Egyetem Neveléstudományok Intézete által szervezett Kiss Árpád Emlékkonferencia: az elsőre 1999-ben került sor, azóta kétévente rendezik meg e tudományos tanácskozást. A szervezők szándéka, hogy a pedagógia és a neveléstudomány a lehető legtágabb kontextusban, teljes interdiszciplináris kapcsolatrendszerével jelenjen meg az előadásokban. A konferenciák tematikája mindig érinti az oktatási rendszer változásait, és vizsgálja a lehetséges stratégiákat. A 2011-es konferencia kötete arra vállalkozott, hogy a felsőoktatás kérdései köré szerveződjön.

A kötet négy részből áll: az első fejezetbe kerültek a tanulmányok, a másodikba a kutatások beszámolóit, a harmadikba a kísérleti programokról, kisebb vizsgálatokról szóló írások, és külön fejezetet szenteltek a szerkesztők a 2011 decemberében elhunyt *Báthory Zoltán* emlékének. A műfaj alapján kialakított csoportosítás sok szempontból praktikus: a recenzens is nehezen sorolná be például *Kereszty Orsolya* hiánypótló írását, amelyben „A Nő és a társadalom” című, egy évszázada megjelent feminista folyóirat alapján a földműves asszonyok mozgalommá szervezésének dokumentumait elemzi, ha nem állna rendelkezésre a „tanulmány” kategória.

A sokszínűség, a valóban jelen levő interdiszciplináris kapcsolódások miatt ugyanakkor hálátlanabb, de izgalmasabb feladat tematikus csomópontokat keresni, az azonos jelenségeket, problémaköröket vizsgáló tanulmányokat egy csokorba rendezni. Nem is lehetséges minden írást ilyen alapon csoportba sorolni, s akadnak olyanok is, amelyek példának okáért az integráció vagy az élethosszig tartó tanulás címkéjét egyaránt megkaphatnák. A recenzens figyelmét két vezérfonal ragadta meg: az egyik a tanárképzést, a pedagógusok szakmaiságát elemző szál a kötetben, a másik-

ra a tanulási környezettel, az iskolai klímával és a lehetséges tanulási terekkel foglalkozó írások fűzhetők fel.

A tanári professzióval foglalkozó elemzések közé sorolható *Pornói Imre* tanulmánya, amely a 30-as években, a szakmai diszkurzusokban megjelenő, pedagógusképzésről alkotott koncepciókról szól. Kissé talán történelmietlen egyszerűsítés, mégis úgy tűnik, nincs új a nap alatt: a diszciplináris és a pedagógiai tudományos képzés aránya, a gyakorlati képzés mikéntje, a pályára lépés előtti és utáni szakmai-tudományos fejlődés szükségessége mind olyan kérdéskörök, amelyek napjaink vitáiban is, újra meg újra feltűnnek. A hangsúly, a fókusz természetesen már más-hová kerül: *Hercz Mária* például azt vizsgálja, mit gondolnak a tanárok a diákok fejlődésének, illetve kudarcainak okáról, hogyan ítélik meg ebben saját szerepüket, s hogyan illesztik be – ha egyáltalán beillesztik – munkájukba a tartalmi-módszertani változtatásokat. A kiterjesztett pedagógusszerephez kapcsolódó kompetencia-fejlesztő programcsomag kidolgozásáról és alkalmazásáról szól *Czike Bernadett* beszámolója. A modulokat az egyetemi tanárképzésben próbálták ki elsőként, és az eredmények azt mutatják, a hallgatók nyitottak az interaktív, facilitáló pedagógia iránt. Kevésbé biztató *Baracsi Ágnes* elemzésének eredménye, aki 700 fős mintán vizsgálta, mennyire empatikusak a pedagógusok. Azt tapasztalta, hogy jellemző a pozitív élmények befogadása, ezzel párhuzamosan a negatívak háritása, miközben a napi gyakorlatban az empátia háttérbe szorul.

A másik téma, amelyet több oldalról is megközelítenek a kötetben sorakozó tanulmányok, a tanulási terekhez kapcsolódik. A múlt oktatási környezetének egy sajátos szeletéről számol be *Géczy János* tanulmánya, míg a jelen egyik modern tanulási terét vizsgálja *Ollé János*. Utóbbi a virtuális oktatási környezet jellemzőit veszi sorra, s azt állapítja meg, a használat annál gördülékenyebb, minél közelebb áll a virtuális tér a valós környezethez. *Géczy János* a cigánytanulók 1960–70 közötti képi megjelenítését elemzi, a korabeli nevelésügyi kiadványok – az Óvodai nevelés, a Tanító, a Köznevelés, valamint az Úttörővezető – fotóin. Megállapítja, hogy már 1963-ban tematizálódik a cigányság oktatásának problémája. Vizsgálatának egyik legfőbb tanulsága, hogy nem csupán az integráció vagy szegregáció jelenik meg kérdésként. A cigány származású tanulókról közölt cikkek, fényképek mennyisége ugyanis nem reprezentálja számarányuknak megfelelően a hazai cigány származású népességet. A kevés fotó iskolai térben készült, s a szocializálás lehetőségét demonstrálja.

Az iskolai klíma szerepét, hatását elemzi *Buda Mariann*, *Németh Zsófia*, *Szilágyi Attila* és *Szilvási Ottó* tanulmánya, ezen belül is az iskolai erőszak és a fizikai környezet kapcsolatára helyezve a hangsúlyt. Tapasztalatuk szerint a környezet jelentős befolyásoló tényező: az egyik általuk vizsgált iskolában, ahol kevesebb az információs felület, nincs például „dicsőségtábla”, magasabb az erőszak szintje, mint a másikban, ahol több közösségi hírrel, képpel találkozhatnak a diákok. Hasonló következtetésre jut *Gyurkó Szilvia*, aki nemcsak a környezetet, hanem a klíma többi

összetevőjét – az iskola kultúráját, kommunikációs stratégiáit, értékeit, hiedelmeit – is elemzi. Eredményei szerint az iskolai klíma és a konfliktusok között szoros a kölcsönhatás, a tisztelet hiánya és a bizalmatlanság légköre könnyen vezet erőszakos esetek megtörténtehez. Ugyanezt a kérdést a tanárok oldaláról vizsgálja *Péter-Szarka Szilvia* és *Fehér Ágota*. Az iskolai erőszak problémájával gyakran szembesülő intézményekben arra kerestek választ, hogy a tantestületi légkör és a zaklatás között kimutatható-e statisztikailag megragadható kapcsolat. A tanárok elégedettsége és a diákok magasabb érzelmi intelligenciája, valamint kevesebb viselkedésproblémája kölcsönösen hatott egymásra, és az intézményi hatás erőteljesebbnek mutatkozott, mint az egyéni.

Ha lazább szálon is, de szintén az iskola klímájához, kultúrájához kapcsolódik *Karlovitz János Tibor* tanulmánya, amelyben a szerző az iskolavárosok középiskoláinak pedagógiai programjait vizsgálja. Általánosságban elmondható, hogy a programok zöme nem tükrözi az iskolák nevelési értékeit, sok az eklektikus betoldás, az átvétel más intézményektől. Az „elit” gimnáziumokra pedig jellemző, hogy központi értéknek jelenik meg a pénz, hangsúlyozva, hogy a kellő színvonalú munka csak a szülők támogatásával lehetséges. Azaz az iskolák egyik legfontosabb dokumentuma jellemzően nem tájékoztat arról, hogy az adott intézmények milyen pedagógiai célok, értékek mentén működnek.

A kötet negyvenhét tanulmánya a fent említett témák mellett foglalkozik a szűkebben vett felsőoktatás kérdéseivel, például a hallgatók lemorzsolódásának okai-
val, vagy a lehetséges társadalmi védőfaktorokkal. Kitér az élethosszig tartó tanulás és a felnőttképzés problémájára, néhány tanulmány pedig a tanárképzés specifikusabb kérdéseivel foglalkozik, így például a táncpedagógusok értékelésével, illetve a szakmai tanárképzés tartalmi fejlesztésével. Noha a konferencia, címe szerint, a felsőoktatás alakváltozásait járta körül elsősorban, a kötetet olvasva nem lehet kétségünk: az oktatás valamely területének szerkezeti és tartalmi változásai az összes többit sem hagyják érintetlenül, és a pozitív tendenciák éppúgy begyűrűznek minden tanulási térbe, mint az ellentmondásos, inkoherens átalakítások negatívumai.

Buda András és Kiss Endre (szerk.) (2012): Interdiszciplináris pedagógia és a felsőoktatás alakváltozásai. A VII. Kiss Árpád Emlékkonferencia előadásai. Kiss Árpád Archívum Könyvsorozata, Debreceni Egyetem Neveléstudományok Intézete, Debrecen, 451 oldal